

ПОСЛЕДНАТА КОЛЕДА

Кирил Сарджев

Наближаваше Коледа. Кромката и топлодавна есен току-що беше предала царската си корона на зимата, а тя, разгорделена от това, започна да се разпорежда с времето както ѝ хрумне вече цяла седмица. Сутрин, преди още уморената земя да се събуди от сън, посрещаше я леден ураганен вятър, докаран от най-студените и необитаеми кътчета на планетата. От яростта му подготвените през есента орници за миг се превръщаха в огромни ледени късове. Не бяха пощадени и гордите дървеса, които стенеха от болка, разделяйки се завинаги с прекършените си клони. Вечер зимата, още неукротена от обхваналата я възбуда, изсипваше от дълбините на мрачното си небе нечакан гъжд, който за миг покриваше с дебела ледена кора всичко. Снегът, който всички очакваха, не падаше и не падаше, само студ и вятър, вятър и студ.

Казармата в Търново Сеймен, днешния Симеоновград, беше разположена на единия бряг на река Марица, прикрита зад дебелогънерестите тополи. Леден пронизващ вятър се разхождаше на воля по плаца на поделението, където полкът се готвеше за сутрешната проверка. Под напора му шинелите на войниците се издуваха като парашути, готови всеки момент да ги понесат във въздуха. Командирът - полковник Виденов, млад, възнисьък здравеняк, винаги с гладко избръснато лице, по което играеше закачлива усмивка, се обърна към премръзналите си подчинени:

- Момчета, това е нашето време! Това е никакъв студ! Я се стегнете! Ние отдавна чакахме това време! Така се изгражда и укрепва волята на войника! Бъдете силни и устойчиви! Това е нашето време, истинското воинско време! Войници, днес на поздравя ми ще отговаряте като на генерал, защото скоро ще имаме проверка от такъв ранг, генералски. Трябва да репетираме колкото се може по-добре уставно този поздрав!

Всички от полка бяха наясно, че проверка от такова началство не се чака, но за полковник Вигенов думата „генерал“ действаше като опиум. Знаейки за слабостта му, войниците на драго сърце приеха да изпълнят командата.

- Здравейте, войници! - изстреля като куршум полковник Вигенов.

- Здраве желаем, гусин генерал!

- Отлично отговаряте!

Мощно „ура“ раздра студената утрин в отговор на поздравя му. Доволен, полковникът с генералски мераци събщи, че щабът награждава с отпуск за коледните празници войници, които са показали високи моралноволеви качества при носенето на службата си. Сред наградените бяха съселяните Ивил, Димитър и Калоян - трима братовчеди, деца на бежанци от Беломорска Тракия, прокудени от родните си места след трите злощастни за България войни - Балканска, Междусъюзническа и Първа световна.

Калоян, тънък, стегнат, с малки като миши опашки мустачки, които красяха винаги усмихнатото му лице, нетърпеливо запита двамата си братовчеди:

- Какво се мислите? Времето нас няма да чака, да тръгваме за село! Колко са 20-25 километра, до вечерта за Коледа ще сме по къщите си. Какво ще кажете? Една работа не стане ли навреме, никога после няма да стане.

- Да тръгваме тогава, докато е още светло, че дните са къси - одобрително отговори Димитър. С него се съгласи и Ивил.

Тесният коларски път се виеше като разплетена връв в далечината покрай ниви, лозя, глогини, храсти и стърнища, които се белееха, покрити от тънък скреж. Друмът беше пуст, безлюден, иначе в други дни беше шумен, огласян от гърлестите подвиквания на каруцарите и мъжете от околните села, връщащи се от пазара. Колелата на каруците бяха оставили по него дълбоки коловози, в които отеклата се вода от есенните дъждове беше замръзнала и лъщеше като сребро. Доволни, тримата отпускарки, като деца се опитваха да се пързаят по тънкия лед. Неми свидетели на радостта им бяха десетките мишелови, сгушени в клоните на крайпътните дървета в дебнене на дребните мишки полевки, и само разрошената им от вятъра перушина ги издаваше, че са там. Студена тишина покриваше с невидимото си одеяло всичко наоколо. Само от време на време ята от гладни гарвани се осмеляваха да я разкъсат, кацайки и отлитайки над вкаменените угари.

Студът и брулещият вятър караха тримата войници да бързат като при „марш на скок“, който те често тренираха, „превземайки“ околните височини и селища около казармата. Радост, че скоро ще бъдат сред своите родители, близки и приятели изпълваше душите им. Калоян, като най-разговорлив от тримата, започна да разказва какво очаква да му се случи, като пристигне в село:

- Като отворя вратата, всички ще ахнат от изненада, че след близо година пак ме виждат жив и здрав. От радостта им къщата ще потрепери, врати и прозорци ще проскърцат, ако е тъмно - ще просветне. Но най-много от всички ще се зарадва баба Рада, тя ми е като майка. Тя, също като дядо Мимрю, дето е събирал и гледал изоставе-

ните дечица в Армаганската долина, много обича децата. Нейните съвети още ме водят в живота. Казваше: „Човек е най-щастлив, когато се радва на малкото. Ако не се радва на малкото коматче, после и цялата фурна да му дадеш, пак ще си остане гладен и недоволен”. И още: „Многото е като нищото, защото, като се хванеш на дружба с дявола, той започва да ти дава, дава, дава, но като започне да си иска от тебе, ти взема, взема - чак до най-милото ти”.

Може за вас това да изглежда смешно и наивно, но за мене обичта към родителите и смиренieto са най-ценните неща. Понякога се питам какво е богатството: да имаш и да имаш от повече повече, та толкова свят се мами по него? Всичкото е като че ли в това да се пребориш с онова малко зверче, наречено богатлък, което се крие в нас. То е якичко и човек трудно се преборва с него, но веднъж победиш ли го, тогава ще разбереш, че си най-богатият човек на земята, защото душата ти ще е спокойна и радостна.

Още недоиздумал, Ивил побърза да го прекъсне:

- Братчед, твоята работа е лесна, ама моята се пообърка. Чудя се кой път да хвана, тревожен съм. Както знаете, годихме се преди да замина за казармата с Марушка, хубавица, кротка, работлива. Като ходехме на погрелки в село, все нас коментираха, че сме били рядкост - на едно място да се съберат две хубави глави. Година мина, не се виждаме, нито чуваме. Сънувам я как мете бащиния двор, а метеното се връща към нея, цялата се покрива с прах. Искан да избяга от прахоляка, а той я гони, пада върху нея. Друг път сънувам, че ме гонят кучета, най-злобното ме ухапа по крака.

Майка подочула, че Марушкиният баща говорел в крчмата: „Сгрехихме много с тази главилка. За Стаю бежанеца мислехме, че имат тракийски облигации за имотите

им в Гърция, а се оказа, че са голтаци. Не си намери наше момче с имане, а тръгна с тоя бежанец”.

- Алчност, само алчност и нищо друго не чакай, братко, от това семейство! Добре че сега се разкриха, да не страдаш още повече след време - опита се да го окуражи Калоян. - Аз знам една истина: две хубави глави никога не спят на една възглавница. Така че гледай да забравиш побързо за тази главилка! Димитре, ти какво си се умълчал, нищо не казваш!

Настроение ли нямаш, какво ти е? - запита го нетърпеливо Калоян.

- Като слушам вашите приказки за очакванията ви, щом се приберем на село... За мене са това са бели кахъри, защото от хубавото има по-хубаво, но и от лошото има по-лошо. И двамата ми родители са болни, болестта им е неизлечима, няма надежда за оздравяване. Като се върна вкъщи, чакам ме проблеми от тежки по-тежки. Колегата, която очаквате с нетърпение и радост, за мен ще бъде мъка, тежка мъка.

Унесена в разговори, малката дружина беше преминала по-голямата част от пътя до селото. Постепенно след танца на срамежливите снежинки от свъсеното небе се понесоха други - напористи, едри като парцали, които за кратко време покриха всичко с бяла премяна.

- Нали ви казах, че времето ще се обърне. Докато още не се е стъмнило, трябва да потърсим място, където да се подслоним, защото, както вали силно и вятърът навява в големи преспи, ще бъдем затрупани по пътя. Затова, оглеждайте се, докато още се вижда, за изоставени постройките, колиби – предупреди Калоян другите двама.

За кратко време снежната покривка достигна до коленете им. Пробивайки си път през пресните, Димитър пръв съзря сред лозята стърчащи над снега стени на изо-

ставена постройка. Без да се двоумят, тримата войници се спуснаха към нея. Озоваха се пред малка колиба. За късмет вътре имаше черга и рогозка, с които запушиха отвора. Подгизналите им шинели висяха по тях като легени кори. Пръстите на ръцете им стърчаха плашещо, подобно на висулки, а лицата им бяха побелели от студа и изглеждаха страшни и грозни.

- Какво мислехме, а какво стана - едва шепнеше съсковани от студа устни Калоян. - Така ни е било писано, Коледата да прекараме навън на студа, в схлупена колиба. Да опрем гърбовете си, за да се топлим един друг. Трябва да не заспиваме, както сме уморени и мокри от главата да петиме; заспим ли веднъж, с нас е свършено. Бялата смърт ще ни сполети веднага.

Сега разбирам страданията, които са изживели нашите родители, когато са пренощували на връх Коджаели в края на септември 1913 година. С летни дрехи, върху снега и срещу пронизващия вятър...

Наближаваше полунощ, когато огромна светкавица проряза снежното небе, въздухът трепна като жив, а земята се залюля и тревожно проскърца.

- Какво е това? Какво стана? - изплашен от случващото се запита с пресипнал глас Ивил.

- Какво се плашите, забравихте ли, че тази вечер е Рождество Христово? Бог ни праща хабер! Бог е с нас! Не сме сами, ще се спасим! Живи и здрави ще се приберем при нашите родители! Ние сме праведни! Това чудо е за нас, няма да е последната ни Коледа - пророчески отбеляза Калоян.

Миг след това тримата усетиха лека топлина да пролазва по вкочанените им тела. Топлина като майчина прегръдка ги обгръщаше и им вливаше сили. Надежда - мъничка, крехка, по-слаба и от полъх, се прокрадна в отчаяните

им души, поразходи се по телата им, накрая погали измъчените им лица.

Навън снегът беше спрял. Светлината, идваща от зараждащия се нов ден, се прокрадваше настойчиво през малките процепи на колибата и прогонваше студения лепкав мрак. Снегът беше спрял, но преспите, които беше натрунал, стигаха на места до кръста и по-нагоре. Но това не плашеше тримата отпускарни. Не след дълго в далечината сред снежната белота се откروه първите къщи на селото и стърчащите над тях огромни прътове дим, излизащи от комините. Посрещнаха ги малките коледагчета. Веселите им гласчета изпълваха студената декемрийска утрин с настроение и празничност.

Времето на отпуската изтече бързо и пак започнаха дългите войнишки дни. Една сутрин поделението се събуди с новината, че войските на Трети украински фронт са на Дунава и България е изправена пред война със Съветите. Мълвата, че полкът ще бъде включен в състава на Българската армия, която ще участва във втората фаза на войната, обикаляше от уста на уста между войниците и ги тревожеше със своята неизвестност. Заповедта за строяване в пълно воинско снаряжение сложи край на съмненията им.

За фронта заминаха и тримата братовчеди - Калоян, Ивил и Димитър. Наближаваше Коледа, сух студ сковаваше земята, а сняг не падаше и не падаше. Студ сковаваше и душите на хората от селото, които имаха мъже на фронта. Повечето от тях лягаха и ставаха с мислите дали са им живи децата. Най-накрая от смръщеното небе полетяха едри парцали сняг, който набързо покри с дебела покривка замръзналата от студа земя. Хората се чудеха да се радват ли на падащата бяла благодат, или да се боят със страховете за своите синове и близки, сражаващи

се на чужда земя и сред чужди хора.

Тих коледен сняг се сипеше и над чуждите земи, където се водеше битка, жестока битка на живот и смърт. „Съдбата си е съдба, понякога е мила като майчина милувка, друг път е жестока и несправедлива, но е наречена съдба”. Тези думи, изречени от Калоян пред Ивил и Димитър, малко преди да тръгнат за фронта, сега се носеха тихо и невидимо заедно с падащия коледен сняг над гробовете на тримата братовчеди, и тримата горди чеда на Тракия...